

ПРОФЕСІОНАЛІЗАЦІЯ БАНДУРНОГО МИСТЕЦТВА В КООРДИНАТАХ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Чернецька Н. Г.

кандидат мистецтвознавства,
доцент кафедри музично-практичної та виконавської підготовки
Волинський національний університет імені Лесі Українки
м. Луцьк, Україна

Система вищої освіти, як важлива ланка виховання свідомості громадян України, покликана внести левову частку у формування світогляду молодого покоління, що у великій мірі базується на традиціях культурної спадщини народу. Тому з 90-х рр. ХХ ст., після проголошення Україною незалежності, актуальним стало впровадження бандури, як автохтонного українського інструмента, у систему музично-педагогічної освіти. Нині, в умовах реформування системи вищої освіти, важливого значення набуває вивчення досягнень діячів музичного мистецтва окремого регіону з метою практичного впровадження їхнього досвіду в сучасний музично-освітній процес.

Розвиток професійного бандурного мистецтва на Волині в др. пол. ХХ ст. розпочався відкриттям класів бандури у музичних школах області, культурно-освітньому та музичному училищах м. Луцька, а його становлення відбувалося завдяки талановитим особистостям, таким як Ю. Бартошевський, В. Тузиченко, А. Ващенко, І. Скіра, Р. Гіщинська, Ю. Боковий, Т. Ткач, І. Любашевська, М. Федосюк, Л. Рихлюк, І. Дмитрук та іншим.

Впровадження бандури у навчальний процес вищого педагогічного закладу та в освітню систему області стало новою сторінкою у житті волинських бандуристів. Її започаткувала бандуристка М. Сточанська у Луцькому педінституті (нині – Волинський національний університет імені Лесі Українки). **Метою статті** є дослідження шляхів професіоналізації бандурного мистецтва у координатах закладу вищої освіти Волині (на прикладі функціонування класу бандури у ВНУ імені Лесі Українки).

У 1984 р. у Луцькому педінституті було організовано капелу бандуристів «Дивоструни» (керівниця М. Сточанська) з числа студентів педагогічного

факультету з додатковою спеціальністю «Музика». До складу капели бандуристів входило приблизно 50 учасників: 15–20 бандуристів, 30 осіб вокальної групи та оркестрова група. Складність репетицій колективу полягала у тому, що його учасники (студенти педагогічного факультету) мали різний рівень музичної освіти. Таким чином, керівниця з особливою увагою підходила до вибору репертуару та створення бандурних партій репертуарних творів, що були розписані спеціально для певного рівня технічної підготовки капелян. Колектив швидко набув популярності і став активним учасником концертних урочистостей вузу, міста й області. Водночас, у складі капели функціонували малі ансамблеві форми (дует, тріо, квінтет, ансамбль). Участь студентів у таких колективах була необхідною для залучення їх до активної музичної діяльності відповідно до технічних і вокальних можливостей, для розширення концертного репертуару, для популяризації бандури у ЗВО. У 1989 р. президією Укрпрофради капелі «Дивоструни» було присвоєно почесне звання «Народний самодіяльний колектив» [3, с. 32–33].

У 1988 р. М. Сточанська, створивши відповідну навчально-методичну та теоретичну базу для професійного навчання бандуристів, сприяла відкриттю класу бандури у педінституті, тим самим, в подальшому, готуючи для роботи у загальноосвітній школі вчителів-бандуристів. Вже у 1992 р. на базі Луцького педінституту було проведено Перший Всеукраїнський конкурс бандуристів – студентів педагогічних вузів України. У конкурсі брали участь представники педагогічних і музично-педагогічних факультетів ЗВО України [2].

У 1995 р. у Волинському університеті було створено новий факультет – Інститут мистецтв та здійснено набір на нову спеціальність «Музичне виховання». Завдяки цьому до закладу вступають студенти з базовою середньою спеціальною освітою, що дало можливість підняти професійний рівень підготовки на значно вищий щабель (залучаючи до навчання випускників музичного та педагогічного училищ).

У педагогічній діяльності М. Сточанська опирається на методику викладання своїх вчителів – професорів Львівської консерваторії

В. Герасименка та Л. Посікіри, особливу увагу приділяючи звуковидобуванню та тембровому звучанню інструмента. На заняттях зі студентами-бандуристами педагогиня працює над «культурою» звуку, розвиває творчий і виконавський потенціал та вокальні здібності, удосконалює технічну базу, значну увагу приділяє інтелектуально-художньому розвитку та національно-патріотичному вихованню студентів. Її вихованці займають призові місця у різноманітних конкурсах та музичних фестивалях як солісти та ансамблісти [5].

З кожним роком зростають технічні і виконавські можливості студентів, а разом з тим підвищується і професійна майстерність капели «Дивоструни»: студенти набувають навиків колективної гри, виховують художній смак, відчують потребу творчого зростання. Капела стала мистецькою лабораторією для становлення талановитих особистостей, виховання майбутнього вчителя музики, керівника позакласної роботи з школярами, майбутнього керівника дитячого колективу бандуристів. Також у капелі «Дивоструни» апробуються творчі роботи М. Сточанської та кращих студентів класу бандури, що сприяє закріпленню їх знань та практичних навиків роботи з курсу індивідуального інструментування. Репертуар колективу систематично поповнюється новими творами, вокальні та бандурні партії яких є доволі складними і вимагають якісної професійної підготовки бандуристів. Репертуар капели складає «понад шістдесят музичних творів різних за стилем, фактурою та складністю виконання» у вишуканих аранжуваннях керівниці і студентів [4].

Власний виконавський досвід роботи в тріо бандуристок М. Сточанська реалізувала у своїй педагогічній та творчій праці зі студентським тріо. У 1999 р. з числа студентів Інституту мистецтв вона створила тріо бандуристок «Дивоструни», яке стало лауреатом різноманітних конкурсів і музичних фестивалів, активним творчим і концертним колективом [1]. У роботі з тріо керівниця велику увагу приділяє досягненню вокального ансамблю (узгоджене звучання трьох голосів, високопозиційний спів, правильне звукоутворення, виразне фразування, чітка дикція та артикуляція). В інструментальних партіях головним завданням є якісне звуковидобування: нефорсоване, тембрально-

насичене звучання бандури. Наступна “сходінка” професійного зростання тріо – збалансоване співвідношення співу з акомпанементом, а головна запорука успіху колективу – це художньо-емоційне та виразне виконання твору [13].

М. Сточанська як педагог вищої школи прагне активізувати творчу діяльність ансамблісток, формуючи в них навички композиторської творчості, тим самим намагається залучати їх до творення нового навчального репертуару. Саме тому значна частина репертуару тріо створена його учасницями. Це перекладення, аранжування, обробки, які в процесі апробації посіли чільне місце в концертному репертуарі. Ці творчі роботи є результатом спільних мистецьких пошуків тріо бандуристок та керівника. Показово, що в кожній вихованки М. Сточанської – свій почерк викладу матеріалу, адже метою керівниці є виховання індивідуального стилю кожної з аранжувальниць [13].

Репертуар тріо «Дивоструни» є ексклюзивним і нараховує понад 150 неповторних музичних номерів, різноманітних за стилем, фактурою, складністю. Колектив здійснив запис 16 компакт-дисків (з них – 10 CD-дисків та шість DVD-дисків). Концертні програми тріо різних років (32 твори) розміщено до всесвітньої мережі Інтернет. У співпраці з Волинським телебаченням створено сім музичних фільмів (кліпів). Тріо активно популяризує національне мистецтво через низку культурно-мистецьких проєктів: концертні поїздки у форматі міжнародних культурних відносин (Німеччина, Польща), сольні концерти, лекції-концерти, презентації, записи CD- та DVD-дисків, ЗМІ, мережа Інтернет [1; 11, с. 119]. За двадцять років активної творчої діяльності тріо «Дивоструни» стало своєрідною творчо-мистецькою лабораторією, у якій поєдналися такі напрями роботи: концертно-просвітницька діяльність, створення ансамблевого бандурного репертуару, запис аудіо та відео альбомів, популяризація бандурного мистецтва в Україні та за кордоном, розроблення моделей нових костюмів та аксесуарів до них [13].

Потреба в узагальненні багаторічної плідної праці зі студентами класу бандури та з творчими колективами (понад 150 перекладів, аранжувань, обробок музичних творів для бандури-соло, ансамблю бандуристів) та

прагнення поділитися практичним досвідом спонукали М. Сточанську до створення навчально-методичної літератури. У її доробку – репертуарні збірники та збірники ансамблевих партитур: «Лесі Українці» [10], «Пахнуть роси тишею» [12], «З Різдом Христовим віншуємо щиро» [9], «Напровесні» [11]; навчально-методичні та навчально-репертуарні посібники: «Бандура і гра в ансамблі» [6], «Вокальні ансамблі у супроводі бандур» [7], «Земле, моя земле, я люблю тебе» [8]; методичні рекомендації тощо.

Отже, професіоналізація бандурного мистецтва у Волинському національному університеті імені Лесі Українки відбулась завдяки багатовекторній діяльності класу бандури (понад 30 років) під орудою Мирослави Сточанської, а саме: підготовка вчителів-бандуристів для роботи у загальноосвітніх школах; функціонування капели бандуристів «Дивоструни» та малих ансамблевих форм; мистецькі досягнення студентів-бандуристів (призові місця у різноманітних конкурсах); 20-літня діяльність тріо бандуристок «Дивоструни» як своєрідної творчо-мистецької лабораторії; створення навчально-методичної літератури та бандурного репертуару; виховання творчих особистостей та формування національно свідомого молодого покоління.

Література

1. Дивоструни. URL: <https://divostruni4.webnode.com.ua> (дата звернення 21.07.2022).
2. Дутчак В. Конкурс бандуристів. *Народна творчість і етнографія*. 1993. № 2. С. 93–95.
3. Перший творчий ужинок (до 10-річчя кафедри музичних інструментів Інституту мистецтв ВДУ) / уклад. В. Кучерук та ін. Луцьк, 2002. 43 с.
4. Стефанишин М. У світі мистецтва гри на бандурі. *Життя в полоні музики і пісень*. Луцьк: Терен, 2004. С. 43–48.
5. Сточанська Мирослава. *Літопис досягнень сучасної України: «Успішні професіонали України»* / голов. редкол. Ю.Шеремета. К., 2018. С.104–105.

6. Сточанська М. Бандура і гра в ансамблі: навч. посібник для студентів, керівників ансамблю бандуристів. Луцьк, 1997. 131 с.
7. Сточанська М. Вокальні ансамблі у супроводі бандур (перекладення, аранжування, обробка): навч.-метод. посіб. Луцьк, 2005. 274 с.
8. Сточанська М. Земле, моя земле, я люблю тебе (ансамбль бандуристів): навч.-репертуарний посіб. Луцьк, 2009. 264 с. (іл., CD).
9. Сточанська М. З Різдвом Христовим віншуємо щиро: зб. ансамблевих партитур (обробка) творів із репертуару тріо бандуристок «Дивоструни». Луцьк, 2011. 100 с. (іл., CD).
10. Сточанська М. П. Лесі Українці: зб. ансамблевих партитур творів із репертуару тріо бандуристок «Дивоструни». Луцьк, 2011. 132 с.
11. Сточанська М. П. Напровесні: зб. ансамблевих партитур творів із репертуару тріо бандуристок «Дивоструни». Луцьк, 2014. 123 с.
12. Сточанська М. П. Пахнуть роси тишею: зб. ансамблевих партитур творів із репертуару тріо бандуристок «Дивоструни». Луцьк, 2011. 158 с.
13. Чернецька Н. Г. Специфіка діяльності творчо-мистецької лабораторії в освітньому закладі ХХІ століття. *Вісник КНУКіМ*. Київ, 2015. Вип. 32. С. 120–125.